

FORMAREA COMPETENȚELOR DE ALFABETIZARE ÎN MEDIUL EDUCAȚIONAL

*Elena-Bianca Stelea, profesor învățământ primar,
Școala Gimnazială „Nicolae Bălcescu”, Drăgășani, România*

*Viorica Crișciuc, dr., lect. univ,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*

TRAINING OF THE LITERACY SKILLS IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

*Elena-Bianca Stelea, Primary school teacher,
Secondary School „Nicolae Balcescu”, Dragasani, Romania*

ORCID:0009-0004-2778-2257

stela.bia90@gmail.com

*Viorica Crișciuc, PhD., Univ. Lect.,
Alec Russo State University from Balti,*

ORCID:0000-0001-6584-5301

vioricacrisciuc@gmail.com

CZU: 373.3.026

DOI: 10.46727/c.v2.24-25-03-2023.p367-371

Abstract. The educational environment has an important role in the development of the literacy skills, starting from the level of fundamental acquisitions and developing throughout lifetime. Literacy competence includes activities such as reading, writing, oral and written communication, mathematical calculation. It also involves the ability of recognising, analyzing and using information in an efficient and responsible way. In order to have a complete teaching-learning process, evaluation is also needed, because these factors are in a close relationship of interdependence. The process of skills formation is complex and includes three main operations: measurement, assessment and decision. The latter has an extremely important role, because knowing the final results allows orientation and correction of training processes, as we refer to both the teaching staff and the students, in the article.

Keywords: competence, training, literacy, teaching, learning, evaluation.

Educația reprezintă un ansamblu de acțiuni desfășurate într-o societate, în vederea transmiterii și formării experienței de muncă și de viață, a cunoștințelor, deprinderilor, comportamentelor și valorilor acumulate de omenire până la un moment și transmise către noile generații. [8, p. 123]

Ioan Nicola afirmă că „*educația este o activitate socială complexă care se realizează printr-un lanț nesfârșit de acțiuni exercitate în mod conștient, sistematic și organizat, în fiecare moment un subiect acționând asupra unui obiect, în vederea transformării acestuia din urmă într-o personalitate activă și creatoare, coresponsătoare atât condițiilor istorico-sociale prezente și de perspectivă, cât și potențialului său biopsihic individual*”. [12, p. 21]

Educația bazată pe competențe presupune o serie de dimensiuni noi precum accentuarea urmării modului de realizare a finalităților asumate la sfârșit de an școlar sau la sfârșitul învățământului obligatoriu, acordarea unui sens nou procesului de învățare, certificarea rezultatelor instruirii etc.

De la pedagogia prin obiective, trecând prin pedagogia „învățării depline”, s-a ajuns la pedagogia (didactica) centrată pe competențe.

Există în prezent trei dimensiuni ale abordării competențelor:

- o dimensiune care își are originea în sensul strict științific al competențelor;
- o dimensiune care rezultă din competențele – cheie oferite la nivel european;
- o dimensiune a concretizării competențelor descrise în curriculumul școlar (competențegenerale și competențe specifice). [1, p. 12]

Întotdeauna, educația a avut o multitudine de roluri pentru societate și individ, implicându-se semnificativ:

- în domeniul economic, astfel încât tehnologiile au evoluat rapid la un nivel mondial;
- în domeniul cultural, astfel menținând tradițiile, obiceiurile, valorile;
- în domeniul social, oferind fiecărui individ șansa de a se informa și a dezvolta atitudini și abilități necesare pentru o stabilitate și dezvoltare socială;
- în dezvoltarea personală, astfel încât învățarea să se poată dezvolta pe tot parcursul vieții. [16]

Dezvoltarea umană, mai exact dezvoltarea personalității elevilor, este influențată de o serie de factori precum:

- ereditatea;
- educația;
- mediul.

Chiar dacă acești factori ai ontogenezei sunt discutați și separat, ei se află într-o strânsă legătură de interdependență, deoarece ereditatea este o caracteristică a naturii, iar educația presupune un mediu social uman, fără de care nu ar exista.

Așadar, ereditatea reprezintă o însușire fundamentală a materiei vii de a transmite, sub forma unui cod genetic, mesaje de specificitate, de la o generație la alta.

Moștenirea ereditară apare ca un complex de predispoziții și potențialități, rolul său neexprimându-se în viața psihică în aceeași măsură, iar ceea ce este ereditar nu este și înnăscut. [3, pp. 25-27]

Conform definiției date de Faure, „*educația reprezintă activitatea specializată, specific umană, care mijlocește și diversifică raportul dintre om și mediul său, favorizând dezvoltarea omului prin intermediul societății și a societății prin intermediul omului*”. [4, p. 58]

Astfel, omul, pentru a avea un control continuu asupra dezvoltării individuale și pentru a nu mai apărea situații imprevizibile, a perfecționat acest mecanism numit educație.

Ca factor al dezvoltării umane, mediul reprezintă totalitatea factorilor interni și externi cu care individul interacționează de-a lungul dezvoltării sale. [3, pp. 27-29]

În sens larg, mediul se referă la totalitatea condițiilor de natură materială și socială ce asigură dezvoltarea omului și existența sa. Astfel, mediul se împarte în două mari componente:

1. mediul natural/fizic cuprinde totalitatea condițiilor bioclimatice (relief, faună, floră, apă, climă), stă la baza adoptării unui anumit regim de viață, dar și a unor modificări organice ca maturizarea biologică, culoarea pielii etc. El reprezintă un cadru natural, în care se desfășoară viața materială a oamenilor.
2. mediul social/sociocultural cuprinde totalitatea condițiilor culturale, politice și economice în care omul trăiește și muncește. Acesta prezintă trei aspecte fundamentale, având o mare contribuție în procesul formării și dezvoltării copilului, și anume:
  - ✓ experiența umană este păstrată de mediul social și se concretizează în fenomene de cultură;
  - ✓ predispozițiile naturale sunt actualizate și declanșate cu ajutorul mediului social;
  - ✓ predispozițiile native sunt valorificate cu ajutorul mediului social. [13, pp. 31-32]

M. L. Iacob afirmă că o condiție esențială a dezvoltării este ca acești factori „să acționeze asupra individului care, la rândul său, să reacționeze intrând în interacțiune ca bază a propriei activități.” [5, p. 38]

Din punct de vedere educațional, mediul reprezintă totalitatea factorilor interni și externi ce influențează activitatea instructiv-educativă.

Mediul educațional are un rol important în dezvoltarea competențelor de alfabetizare, acestea începând încă din ciclul achizițiilor fundamentale și se dezvoltă pe parcursul întregii vieți. Acțiunea mediului poate fi atât o șansă pentru a se dezvolta individual, cât și o „frână”. [2, p. 18]

În ultimii ani, în educație s-a discutat tot mai mult despre educația centrată pe formarea de competențe. Așadar, s-a ajuns la ideea că pentru formarea integrată a competențelor-cheie se pune accent tot mai mult pe abordările de tipul inter- și transdisciplinar, deoarece au fost declarate drept finalități ale procesului educațional în vederea pregătirii indivizilor pentru societate.

K. P. Torshen a elaborat teoria instituțională bazată pe competențe, teorie ce stă la baza curriculumului centrat pe competențe. [apud Ion Negreț-Dobridor, 2008, p.225]

Adrian Lesenciu afirmă că „în cadrul instituționalizat de educare se formează mai degrabă aptitudini decât competențe, dat fiind faptul ca acele competențe vizate constituie țeluri care pot fi verificate în contextul producerii lor ulterioare, în contexte profesionale”. [7, p. 70]

Francois Lasnier spune că prin competență înțelege „...o știință complexă de a acționa, care rezultă din integrarea, mobilizarea și înlănțuirea unui ansamblu de capacități, abilități și cunoștințe utilizate eficient”. [6, p. 420]

Alfabetizarea în mediu educațional se referă la dezvoltarea abilităților de citire, scriere, calcul și gândire critică la elevi, pentru a-i pregăti să devină cetățeni competenți și capabili să se descurce în viața de zi cu zi. Alfabetizarea reprezintă capacitatea unei persoane de a scrie și citi în conformitate cu normele gramaticale ale limbii materne, dar este și un indicator de bază al dezvoltării socio-culturale a populației.

Statisticile confirmă că 15% din populația lumii este analfabetizată (s-a stabilit ca din 1966 ziua de 8 septembrie să fie Ziua Internațională a Alfabetizării). Aceasta a fost înființată de UNESCO în urma recomandării Conferinței Mondiale a Miniștrilor Educației pentru Eradicarea Analfabetismului desfășurată la Teheran în 1965. [17]

Conform *Cadrului European de Referință*, competențele de alfabetizare reprezintă prima competență-cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți, competențele-cheie fiind definite ca o combinație între atitudini, aptitudini și cunoștințe. [14]

Conform *Codului Educației al Republicii Moldova*, educația urmărește formarea următoarelor competențe-cheie.

1. competențe de comunicare în limba română;
2. competențe de comunicare în limba maternă;
3. competențe de comunicare în limbi străine;
4. competențe în matematică, științe și tehnologie;
5. competențe digitale;
6. competența de a învăța să înveți;
7. competențe sociale și civice;
8. competențe antreprenoriale și spirit de inițiativă; [15]

Competența de alfabetizare include activități precum cititul, scrisul, comunicarea orală și scrisă, calculul matematic, capacitatea de a recunoaște, a analiza și a utiliza informații într-un mod eficient și responsabil.

Chiar dacă jocul încă este prezent în activitățile instructiv-educative, la vârsta școlară mică învățarea devine activitatea principală. [13, p. 34]

Jocul reprezintă un ansamblu de acțiuni și operații ce stârnesc o stare de bună dispoziție a elevilor, îi destinde. Jocul este atrăgător și aduce copiilor bucurie, încât aceștia nu consideră învățarea o povară.

Prin intermediul jocului, cadrul didactic își atinge obiectivele, iar elevul își îmbogățește nivelul de cunoștințe, își antrenează capacitățile creatoare. [9, p. 205]

În mediul educațional, formarea competențelor de alfabetizare se poate realiza prin diverse metode, cum ar fi:

1. Învățarea activă
2. Utilizarea tehnologiei
3. Lectura și scrierea
4. Matematica și științele
5. Evaluarea performanței

Elevii încep să achiziționeze elemente de bază: scrisul, cititul, calculul matematic, acumularea de cunoștințe.

În ciclul primar, activitatea instructiv-educativă devine una formală, sprijinită de familie, fiind completată de educația informală și cea nonformală. [13, p. 34]

La ciclul primar există o serie de categorii de metode și procedee specifice în vederea formării și dezvoltării competențelor de comunicare ale elevilor. Așadar, aceste activități didactice asigură stimularea creativității copiilor și calitatea caracteristicilor dezvoltării de comunicare orală și scrisă ce pot fi exersate prin diverse forme, cum ar fi:

- ✓ povestirea;
- ✓ convorbirea;
- ✓ memorizarea;
- ✓ dramatizarea;
- ✓ audiția;
- ✓ șezătoarea, etc.

Dintre multitudinea de metode folosite, consider că cea mai des întâlnită și apreciată de elevi, la orice vârstă, este jocul didactic, care nu numai că este o activitate cu multe valențe educative, ci și o metodă cu excelente valori formative, deoarece:

- implică fiecare elev în activitatea de educare și instruire;
- face atractivă activitatea de învățare;
- stimulează gândirea, creativitatea, imaginația. [10, pp. 98-101]

Ciclul achizițiilor fundamentale are o mare importanță în vederea formării competențelor de alfabetizare, fiind considerat și o perioadă pregătitoare pentru studiul matematicii, care își propune în școala primară ca toți elevii să își formeze competențele de bază ce vizează calculul matematic, noțiunile intuitive de geometrie, măsurare și măsuri.

Bineînțeles că pentru o cât mai bună însușire a competențelor de alfabetizare în toate domeniile este ideal să se folosească mai multe metode și procedee și să fie combinate în demersul didactic.

O importanță deosebită în vederea formării competențelor de alfabetizare o are evaluarea randamentului școlar, aceasta având rolul de a măsura și constata dacă procesul instructiv-educativ este eficient prin raportare la cerințele mediului. Ea are menirea de a furniza informații cu privire la „reglarea” și „ameliorarea” activității, adoptând măsuri corespunzătoare pentru a crește eficiența învățării și îndeplinește o serie de funcții:

- ✓ funcția de constatare și diagnosticare a performanțelor obținute de elevi;
- ✓ funcția de reglare și perfecționare continuă a metodologiei și instruirii;

- ✓ funcția de predicție și decizie privind desfășurarea în viitor a activității instructiv-educative;
- ✓ funcția de selectare și clasificare a elevilor pe baza rezultatelor școlare obținute;
- ✓ funcția formativ-educativă de ameliorare a metodelor de învățare folosite de elevi;
- ✓ funcția de perfecționare și inovare a întregului sistem școlar. [9, pp. 13 - 221]

Așadar, evaluarea este un act integrat activității pedagogice și nu o etapă suprapusă procesului de învățare.

În concluzie, alfabetizarea în mediul educațional este o componentă importantă a educației și implică dezvoltarea unui set de abilități esențiale pentru succesul academic și personal al elevilor în lumea modernă, ajutându-i să ia cele mai bune decizii în plan economic, social și la nivelul mediului pentru a beneficia de o dezvoltare durabilă. De asemenea, joacă un rol important în construirea unei societăți pașnice, prospere, durabile, aceasta fiind fundamentul învățării pe tot parcursul vieții.

Competențele de alfabetizare, alături de procesul de predare-învățare-evaluare, contribuie la formarea și dezvoltarea personalității elevilor, pregătindu-i pentru viața contemporană. [17]

BIBLIOGRAFIE

1. ARDELEAN, A.; MÂNDRUȚ, O.; “*Didactica formării competențelor*”, editura “Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2012, p. 12. ISBN: 978-973-664-578-5,
2. CARCEA, M. I.; *Mediul educațional școlar*; editura Cermi, Iași, 1999, p. 18. ISBN: 973-8000-34-3,
3. COSMOVICI, A.; IACOB, L.; *Psihologie școlară*, editura Polirom, Iași, 2005, pp. 25-30. ISBN: 973-683-048-9,
4. FAURE, E.; *A învăța să fii*, editura Didactică și Pedagogică, București, 1974, p. 58,
5. IACOB, M. L.; *Aspecte ale dezvoltării psihogenetice și ale problematicii educabilității*, în *Psihopedagogie* (coord. A. Neculau, Th. Cozma), editura Spiru Haret, Iași, 1994, p. 38. ISBN: 973-96630-0-1,
6. LASNIER, F.; *Reussir la formation par competences*, Guerin Canada, 2005, p. 420. ISBN: 978-2760156982,
7. LESENCIC, A.; *Teorii ale comunicării*, Editura Academiei Forțelor Aeriene “Henri Coandă”, Brașov, 2017, p. 70. ISBN 978-606-8356-46-4,
8. MANOLACHE, A.; *Dicționar de pedagogie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1979, p. 123,
9. NEACȘU, I.; NUȚĂ, S.; SÎRBU, M. A.; “*Didactica matematicii în clasele primare*”, , editura Aius PrintEd, Craiova, 2008, pp. 13 - 225. ISBN: 973-87811-8-3;
10. NEACȘU, I.; NUȚĂ, S.; SÂRBU, M. A.; “*Didactica limbii și literaturii române în clasele primare*”, editura Aius PrintEd, Craiova, 2008, pp. 98 - 101. ISBN: 978-973-1780-63-4;
11. NEGREȚ-DOBRIDOR, I.; *Teoria generală a curriculumului educațional*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 225. ISBN: 978-973-46-0870-6,
12. NICOLA, I.; *Tratat de pedagogie școlară*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996, p. 21. ISBN: 973-30-4683-3,
13. TOMȘA, G. (coord.); *Psihopedagogie preșcolară și școlară*, editura C. N. I. „Coresi”, București, 2005, pp. 31-34. ISBN: 973-0-03895-3,
14. Cadrul european comun de referință pentru limbi,
15. Codul Educației al Republicii Moldova publicat în Monitorul Oficial Nr. 319-324, 24.10.2014,
16. <https://www.edu.ro/sites/default/files/Educatia%20ne%20uneste%20-%20Viziune%20asupra%20viitorului%20educatiei%20in%20Roma%CC%82nia.pdf>, accesat la data de 06.04.2023, ora 21.26,
17. <https://minikar.ru/ro/prayers/8-sentyabrya-den-rasprostraneniya-gramotnosti-mezhdunarodnyi-den/>, accesat la data de 22.03.2023, ora 21.37